

Verksamhetsrapport, Lokala naturvårdssatsningen - LONA

2019-02-28
LÄNSSTYRELSEN KALMAR LÄN
Ink. 2019 -03- 0 1

Projekt: Lyfta Törnebybäcken

Län	Kommun
Kalmar län	Kalmar

Kommunens projektansvarige

Kommunens projektansvarige	Enhet/förvaltning
Renate Foks	Serviceförvaltning
Postadress	Postnr Postort
Box 611	39126 Kalmar
Telefon	Mobil
0480-450173	-
E-post	Postgiro/Bankgiro
renate.foks@kalmar.se	244 00-4
Organisationsnummer	Betalningsreferens
212000-0746	131017 reneate foks

Övriga kontaktpersoner

Inga övriga kontakter

Projektbeskrivning

Projektnummer	18165327	Status	Beviljad
Ansökningsår	Projektstart	Projektslut	Nytt Projektslut
2018	2018-05-01	2021-05-31	-
Tätortsnära	Kmn diarienummer	Lst diarienummer	Projektet drivs av
Projektet är tätortsnära	-	501-3159-18	Kommun
Gott exempel			
Nej			

Genomförande och erfarenheter

Genomförande och erfarenheter

Projektet består i huvudsak av tre olika åtgärder, varav två inbegriper en förstudie för att se om åtgärden är genomförbar. Nedan beskrivs kortfattat status för de olika momenten enligt det nummer de har i ansökan.

Reglerbar dränering Kläckeberga

1.Förstudie. Denna påbörjades försiktigt i dec 2018 genom att en specialist på reglerbar dränering anlätades som konsult. Denne har studerat möjligheterna utifrån tillgängligt kartmaterial (höjdkarta, flygfoton) Därefter har projektledaren gjort fältbesök tillsammans med arrendatorn (markägare Kalmar kommun) för att sondera terrängen där åtgärden är tänkt att genomföras.

Eftersom specialisten själv har installerat reglerbar dränering på sin egen gård gjordes i feb 2019 ett studiebesök tillsammans med arrendatorn från Kläckeberga. Specialisten ska ta fram en kort handlingsplan för vilka undersökningar som behöver vidtas innan systemet eventuellt kan installeras i Kläckeberga. Så långt verkar möjligheten god men en brist är att arrendatorn inte har så mycket uppgifter om nuvarande dräneringssystem, vilket är en viktig förutsättning. Förstudien kommer pågå under vår/sommar 2019.

2.Genomförande. Preliminärt 2020. Förutsättningen är att förstudien kommer fram till att åtgärden är lämplig i tänkt område men i dagsläget är det inget som indikerar att så inte är fallet.

3. Kalmar Dämme fördämning.

Dialog har inletts med Sportfiskarna för att undersöka möjligheten att göra om fördämningen så att den inte utgör ett vandringshinder. Pumpanläggningen vid Kalmar Dämmes inlopp har undersökts för att se om det är möjligt att pumpa vatten vid en lägre nivå i bäcken. Under-sökningen indikerar att detta kan vara möjligt, ev. bara genom att ändra startnivåerna. I dagsläget sker inte pumpning när nivån i bäcken understiger minst en meter, troligen ännu mer. Om de nivåstyrda pumparna kan börja pumpa vid lägre vattenstånd än idag behöver den nya fördämningen troligen inte vara lika hög, vilket skulle underlätta fiskvandring. Det är dock viktigt att mängden vatten som pumpas genom Kalmar Dämme inte minskar till följd av en sådan ändring.

Nya våtmarker vid Törnebybäcken

4. Projektering. Direkt väster om Kalmar Dämmes sista damm ligger en låglänt och vattensjuk yta (en gång i tiden del av en större våtmark i Törnebybäckens mynning). Denna yta, som är del av området Sjöslätten, har initialt varit fokus att utreda som våtmark eftersom den redan är vattensjuk och igenväxt. I skrivande stund är det dock oklart om denna yta är möjlig att användas som våtmark/svämplan för att rena en del av Törnebybäckens flöde. Möjligheten påverkas av huruvida fördämningen i bäcken (se tidigare punkt) blir kvar på nuvarande höjd eller sänks. Även om det skulle gå att få dit en del av flödet så måste det pumpas ut till Västra sjön (via Bo Dämme), vilket inte är optimalt. Det blir helt enkelt en flaskhals i systemet. Om aktuell yta ska kunna användas som våtmark så är det snarare för det dagvattenflöde som kommer uppifrån travet och som går i ledning genom Sjöslätten. Det är ändå huvudsakligen detta flöde som redan idag pumpas vidare till Bo dämme (väster om bebyggelsen på Strandskatevägen). Provtagning av vattnet visar på höga halter N och P innan det når Bo dämme.

Eventuellt kan en yta (idag åkermark) direkt uppströms fördämningen i Törnebybäcken göras om till ett svämplan. Massorna kan användas för att höja upp andra delar av åkermarken som idag lätt blir vattensjuka. Svämplanet kommer att fungera som ett utjämningsmagasin vid höga flöden vilket ger pumparna till Kalmar Dämme mer tid på sig att ta in mer av flödet i dämnet (som idag är lågbelastat).

Parallellt med undersökningarna av Sjöslätten har ett vassområde (direkt öster om Törnebybäckens mynning) identifierats som möjligt ersättande/kompletterande alternativ. Området som i projektet kallas Havsängen, är ca 5 ha stort och i huvudsak bevuxet av ett tätt vassbestånd. Tidvis översvämmas området i samband med havsnivåhöjningar. Havsängen skulle enklast kunna göras om till våtmark för det förorenande dagvattenflöde som kommer från Hagbygårdedämnet (som behandlar dagvatten från Hagbygårde industriområde och delar av Hansa-området/Oxhagen). Alternativet är att försöka styra in en del av Törnebybäckens flöde över området men detta kräver mer grävning.

Trots att dagvattnet passerar en serie av dammar visar provtagning att mycket näring finns kvar i flödet, som idag mynnar i Törnebybäcken. Förhoppningsvis kan genomförandet uppnås med en dämning av diket i kombination med lite grävning för att vattnet ska nå till de lågt belägna ytorna. Vattnet skulle sedan ledas ut precis söder om gångbron över Törnebybäckens mynning. Målsättningen är att våtmarken utformas så att den gynnar fisklek.

5. Genomförande. Genomförandet är beroende av att ovan förstudier/projekteringar faller väl ut, men enligt tidsplan under 2020. En dialog kommer föras med Länsstyrelsen för att förankra förändringarna som blir avseende de nya våtmarksytorna kontra ursprunglig plan.

Projektets initiala och långsiktiga effekter från naturvårdssynpunkt

Åtgärderna kommer att ha positiva effekter vad gäller att minska transporten av näring från land till vattendrag och kust. Fördelarna med minskad övergödning är ett friskare vatten som kan hysa en större mångfald av arter, inte bara de som trivs i grumliga vatten. Två av åtgärderna kommer även att ta direkt

sikte på att förbättra och skapa nya ytor för fisk och andra vattenlevande djur.

Hur kommer projektets återstående uppföljning och utvärdering att gå till

Någon uppföljning är inte utförd ännu i och med att projektet är inne i projekteringsfas. Provtagning och elfiske kommer att utföras efter utförda åtgärder för att utvärdera vilken effekt de haft. I fallet med fördämningen torde det vara tämligen enkelt att utvärdera effekten eftersom det i dagsläget inte är möjligt för fisk att nå uppströms denna. Reglerbar dränering är desto svårare att utvärdera utan här får en uppskattning av den erhållna nyttan göras. Kalmar kommun kommer ha tät kontakt med arrendatorn för att på sikt utvärdera nyttan med denna innovativa åtgärd. Ett sätt att utvärdera åtgärden är att göra en näringsbalans mellan tillförd näring till åkermarken och den skörd som kan tas ut. Om skörden ökar utan att extra näring behövt tillföras är detta en indikation på effekten som åtgärden har haft.

Åtgärder och kostnader i projektet

Åtgärdsnummer		Startdatum	Slutdatum
1		2018-05-01	2020-12-31
Total kostnad	Sökt bidrag	Värde av ideellt arbete	
100 000 kr	90 000 kr	0 kr	
Utfall total kostnad	Utfall sökt bidrag	Utfall ideellt arbete	
0 kr	0 kr	0 kr	
Åtgärdskategori			
08 - Våtmarksprojekt - förberedelsearbete			
-			
Åtgärdstyp		Mätvärde	Enhet
90 - Ta fram plan för genomförande av åtgärder och skötsel		0	st
Huvudsakligt miljömål	Naturtyp	Organismgrupp	Inriktning
07 - Ingen övergödning	01 - Sjö och rinnande vatten	10 - Ej relevant	01 - Naturvärde
Huvudsakligt friluftsdelmål		Ekosystemtjänst	
0 - Ej vald		09 - Vattenrening	
Genomförd i sin helhet: - År: -			
Motivering			
-			

Åtgärd / Metod / Planerat resultat

Delprogram Kläckeberga. Förstudie som syftar till att ta fram en lösning för att tillgodose behovet av bevattning på platsen samt skapa en åtgärd för näringsretention. Studien ska utföras av en specialist.

Förvaltning av resultat efter projektiden

Marken ägs av Kalmar kommun och kommunen avser att använda resultatet som visningsobjekt för åtgärder under svåra förutsättningar. Tanken är att inspirera flera till att tillämpa åtgärder som reglerbar dränering.

Åtgärdsnummer		Startdatum	Slutdatum
2		2018-05-01	2020-12-31
Total kostnad	Sökt bidrag	Värde av ideellt arbete	
368 000 kr	331 000 kr	0 kr	
Utfall total kostnad	Utfall sökt bidrag	Utfall ideellt arbete	
0 kr	0 kr	0 kr	
Åtgärdskategori			
07 - Våtmarksprojekt - genomföra restaurering och anläggning			
-			
Åtgärdstyp		Mätvärde	Enhet
78 - Igenläggning och/eller dämning av diken		0	st
Huvudsakligt miljömål	Naturtyp	Organismgrupp	Inriktning
07 - Ingen övergödning	01 - Sjö och rinnande vatten	10 - Ej relevant	01 - Naturvärde
Huvudsakligt friluftsdelmål		Ekosystemtjänst	
0 - Ej vald		09 - Vattenrening	
Genomförd i sin helhet: - År: -			
Motivering			
-			

Åtgärd / Metod / Planerat resultat

Delprogram Kläckeberga. Utföra det som förstudien kommer fram till. Eftersom vi gjorde en ytlig analys av förhållandena på plats utgår vi ifrån att det är möjligt att genomföra reglerbar dränering på ett område av ca. 13ha. Kostnadsuppskattningen nedan utgår från schablonvärden för detta.

Förvaltning av resultat efter projektiden

Marken ägs av Kalmar kommun och kommunen avser att använda resultatet som visningsobjekt för åtgärder under svåra förutsättningar. Tanken är att inspirera flera till att tillämpa åtgärder som reglerbar dränering.

Åtgärdsnummer		Startdatum	Slutdatum
3		2018-05-01	2020-12-31
Total kostnad	Sökt bidrag	Värde av ideellt arbete	
350 000 kr	315 000 kr	0 kr	
Utfall total kostnad	Utfall sökt bidrag	Utfall ideellt arbete	
0 kr	0 kr	0 kr	
Åtgärdskategori			
07 - Våtmarksprojekt - genomföra restaurering och anläggning			
-			
Åtgärdstyp		Mätvärde	Enhet
79 - Skapa dammar/småvatten/våtmark		0	st
Huvudsakligt miljömål	Naturtyp	Organismgrupp	Inriktning
07 - Ingen övergödning	01 - Sjö och rinnande vatten	10 - Ej relevant	01 - Naturvärde
Huvudsakligt friluftsdelmål		Ekosystemtjänst	
0 - Ej vald		09 - Vattenrening	
Genomförd i sin helhet: - År: -			
Motivering			
-			

Åtgärd / Metod / Planerat resultat

Kalmar Dämme omfattar ett våtmarksområde med en totalarea av 19ha. Vid inloppet av Kalmar Dämme, däms Törnebybäcken upp genom en fördämning bestående av ekplankor som utgör ett definitivt vandringshinder för fisk. Efter mer en 20 år behöver fördämningen nu renoveras och Kalmar kommun vill då bygga en fördämning som inte utgör ett vandringshinder för fisk.

Förvaltning av resultat efter projektiden

Kalmar kommun, Luftfartsverket och Kalmar flygplats har ett stort intresse i ett fungerande Kalmar Dämme och dämnet har förvaltats i kommunen i 20år. Kommunen sköter dämnet idag enligt en skötselpän och kommer göra det även i framtiden.

Åtgärdsnummer		Startdatum	Slutdatum
4		2018-05-01	2020-12-31
Total kostnad	Sökt bidrag	Värde av ideellt arbete	
150 000 kr	135 000 kr	0 kr	
Utfall total kostnad	Utfall sökt bidrag	Utfall ideellt arbete	
0 kr	0 kr	0 kr	
Åtgärdskategori			
08 - Våtmarksprojekt - förberedelsearbete			
-			
Åtgärdstyp		Mätvärde	Enhet
90 - Ta fram plan för genomförande av åtgärder och skötsel		0	st
Huvudsakligt miljömål	Naturtyp	Organismgrupp	Inriktning
07 - Ingen övergödning	01 - Sjö och rinnande vatten	10 - Ej relevant	01 - Naturvärde
Huvudsakligt friluftsdelmål		Ekosystemtjänst	
0 - Ej vald		09 - Vattenrening	
Genomförd i sin helhet: - År: -			
Motivering			
-			

Åtgärd / Metod / Planerat resultat

I dagsläget renas bara en del av Törnebybäckens vatten i Kalmar Dämme. Resten rinner förbi ut i havet. I området finns det stora låglänta arealer som lämpar sig väl som våtmarker för näringsretention och för att fördröja vattnet vid höga flöden. Detta avser projektering av dessa nya våtmarksområden.

Förvaltning av resultat efter projektiden

Den tänkta våtmarken ligger på kommunens mark och kommer att förvaltas av kommunen. När Kalmar kommun bygger våtmarker med andra markägare ingår vi ett 20-årigt skötselavtal med dem. Detta gäller även på kommunens egen mark.

Åtgärdsnummer		Startdatum	Slutdatum
5		2019-05-31	2020-12-31
Total kostnad	Sökt bidrag	Värde av ideellt arbete	
1 150 000 kr	1 035 000 kr	0 kr	
Utfall total kostnad	Utfall sökt bidrag	Utfall ideellt arbete	
0 kr	0 kr	0 kr	
Åtgärdskategori			
07 - Våtmarksprojekt - genomföra restaurering och anläggning -			
Åtgärdstyp		Mätvärde	Enhet
79 - Skapa dammar/småvatten/våtmark		0	st
Huvudsakligt miljömål	Naturtyp	Organismgrupp	Inriktning
07 - Ingen övergödning	01 - Sjö och rinnande vatten	10 - Ej relevant	01 - Naturvärde
Huvudsakligt friluftsdelmål		Ekosystemtjänst	
0 - Ej vald		09 - Vattenrening	
Genomförd i sin helhet: - År: -			
Motivering			
-			

Åtgärd / Metod / Planerat resultat

I dagsläget renas bara en del av Törnebybäckens vatten i Kalmar Dämme. Resten rinner förbi ut i havet. I området finns det stora låglänta arealer som lämpar sig väl som våtmarker för näringsretention och för att fördröja vattnet vid höga flöden. Detta avser anläggningen av dessa våtmarker under förutsättningen att projekteringen ger stöd för detta.

Förvaltning av resultat efter projektiden

Den tänkta våtmarken ligger på kommunens mark och kommer att förvaltas av kommunen. När Kalmar kommun bygger våtmarker med andra markägare ingår vi ett 20-årigt skötselavtal med dem. Detta gäller även på kommunens egen mark.

Åtgärdsnummer		Startdatum	Slutdatum
6		2018-05-01	2020-12-31
Total kostnad	Sökt bidrag	Värde av ideellt arbete	
150 000 kr	135 000 kr	0 kr	
Utfall total kostnad	Utfall sökt bidrag	Utfall ideellt arbete	
0 kr	0 kr	0 kr	
Åtgärdskategori			
08 - Våtmarksprojekt - förberedelsearbete			
-			
Åtgärdstyp		Mätvärde	Enhet
89 - Projektledning och administration		0	st
Huvudsakligt miljömål	Naturtyp	Organismgrupp	Inriktning
07 - Ingen övergödning	01 - Sjö och rinnande vatten	10 - Ej relevant	01 - Naturvärde
Huvudsakligt friluftsdelmål		Ekosystemtjänst	
0 - Ej vald		09 - Vattenrening	
Genomförd i sin helhet: - År: -			
Motivering			
-			

Åtgärd / Metod / Planerat resultat

Projektleddning av åtgärdsbyggandet och övergripande administration av projektet.

Förvaltning av resultat efter projektiden

Kalmar kommun kommer efter avslutat projekt fortsätta med åtgärdsarbetet i Törnebybäcken och andra vattendrag. Vi kommer även sprida erfarenheter av detta projekt.

Villkor

Id	Beskrivning	Uppfylld
01_Kalmar	Bidraget får enbart användas för de åtgärder som anges i bidragsbeslutet och eventuella ändringsbeslut.	Nej
02_Kalmar	Förändringar i projektet ska godkännas av Länsstyrelsen. Ett skriftligt godkännande krävs innan väsentliga förändringar genomförs, exempelvis om projektets mål eller omfattning ändras, om partners eller finansiärer drar sig ur eller vill ändra sitt åtagande eller om projektet blir försenat.	Nej
03_Kalmar	Om projektet måste avbrytas utan att kunna fullföljas ska Länsstyrelsen underrättas omgående.	Nej
05_Kalmar	Vid byggande av fågeltorn, plattformar, spänger, skylthållare o.d ska miljövänliga material användas. Särskilda skäl ska anges om detta inte är möjligt.	Nej
11_Kalmar	Arbetet ska ske i samråd med, och efter godkännande av, markägaren/na.	Nej
12_Kalmar	Senast den 1 mars varje år ska en verksamhetsrapport för fleråriga projekt inlämnas till Länsstyrelsen.	Nej
13_Kalmar	Senast 3 månader efter projektets slutdatum ska en slutrapport lämnas till Länsstyrelsen. Naturvårdsverkets databas för LONA-projekt ska användas.	Nej
14_Kalmar	Faktiska utgifter samt kostnad för arbetstid (kommunal, ideell och annan) ska kunna verifieras på begäran av Länsstyrelsen.	Nej
15_Kalmar	Fotodokumentation ska ske, före och efter åtgärder, och redovisas senast i samband med slutrapporten för projektet.	Nej
16_Kalmar	I alla dokument som framställs inom projektet ska det tydligt framgå att statliga bidrag till lokala naturvårdsprojekt är medfinansierat för genomförandet. Det gäller böcker, rapporter, broschyrer, informationstavlor, pressmeddelanden, hemsidor m.m. Naturvårdsverkets kampanjsymbol för satsningen kan användas i dessa sammanhang. Symbolen finns att ladda ner som jpg- och tiff-fil från länsstyrelsens webbsida http://www.lansstyrelsen.se/kalmar/sv/djur-och-natur/friluftsliv/lokal-naturvard/Pages/index.aspx . Denna text kan användas: "Denna naturvårdssatsning har medfinansierats genom statsbidrag förmedlade av Länsstyrelsen i Kalmar län".	Nej
Projektid	Projektet ska vara genomfört i sin helhet senast 2021-05-31	Nej

Åtgärder som ska genomföras	Följande åtgärder ska genomföras och resultat ska uppnås, enligt beskrivning i projektansökan, för att sökanden ska få rätt till hela bidraget; a. Förstudie delprogram Kläckeberga. b. Genomförande av våtmarksåtgärd enligt förstudiens resultat, delprogram Kläckeberga c. Restaurering av fördämning vid inloppet av Kalmar Dämme d. Projektering av nya våtmarksområden i anslutning till Kalmar Dämme e. Anläggning av nya våtmarker i anslutning till Kalmar Dämme under förutsättning att projekteringen ger stöd för detta. f. Projektledning av åtgärdsbyggandet och övergripande administration av projektet	Nej
Avstämning	Avstämning och förankring av föreslagna åtgärder ska ske regelbundet, minst två gånger per år, med Vattenenheten, Naturskyddsenheten och Naturskötselenheten.	Nej

Godkända ändringar

-

Kommentarer om hur projektets villkor har uppfyllts

-

Underskrift och Godkännande av Projekt 18165327

2019-03-07

Datum

Martina Adiels Balk

Underskrift av behörig firmatecknare

MARTINA ADIELS BALK

Namnförtydligande

För

Kalmar

Kommun